

Ciències Socials Geografia i Història

Currículum per avaluar proves GESO 2025

Per superar l'assignatura de Ciències Socials: Geografia i Història a les proves de GESO, és imprescindible que acrediteu el domini de les següents competències:

DIMENSIÓ HISTÒRICA

COMPETÈNCIA 1

Analitzar els canvis i les continuïtats dels fets o fenòmens històrics per comprendre'n la causalitat històrica

Explicació

Aquesta competència es proposa que els alumnes comprenguin l'evolució de la humanitat com un procés que no ha estat lineal. És important que els alumnes descobreixin, en aquesta evolució, els moments clau que han significat un canvi en les formes de vida i expliquin les raons que els han provocat, així com les conseqüències que han tingut per a la vida de les persones en les diferents etapes històriques. D'aquesta manera desenvoluparan un pensament històric que els permetrà explicar que l'evolució històrica no és el resultat de forces inevitables i desconegudes.

Per desenvolupar aquesta competència els estudiants han de tenir un coneixement bàsic dels fets històrics (polítics, socials, econòmics i culturals), la seva cronologia i periodificació, la seva interpretació i la relació entre fets i època històrica, tot tenint en compte els elements de continuïtat i canvi. Aquests coneixements han de poder explicar de manera contextualitzada les etapes i els fets històrics més rellevants.

La diversitat de dispositius en el món actual permet l'accés a les dades històriques i la producció de documents en formats diversos. Des de la utilització d'aplicacions ja existents fins a la pràctica habitual amb entorns digitals, les possibilitats són molt diverses.

Els diferents nivells de la gradació d'assoliment de la competència s'han establert en funció del grau de complexitat de la comprensió de la causalitat, que va des de la identificació de les causes i conseqüències que expliquen un fet històric fins a la capacitat de relacionar-les i també d'establir connexions de simultaneïtat entre territoris. Així, en el nivell 1 l'alumne analitza un fet o fenomen històric diacrònicament i és capaç d'explicar les causes i conseqüències dels moments clau de canvi. En el següent nivell, a més, ho analitzarà a partir de les característiques fonamentals de l'etapa. En el

nivell 3 interpreta que l'evolució històrica és fruit de múltiples canvis i continuïtats i és capaç d'explicar les semblances i diferències entre societats de diferents llocs.

Gradació

- 1.1. Analitzar l'evolució d'un fet o fenomen i situar-lo cronològicament, per comprendre'n les causes i les conseqüències.
- 1.2. Analitzar l'evolució d'un fet o fenomen al llarg del temps, contextualitzar-lo en l'àmbit polític, social, econòmic i cultural, per entendre'n la multiplicitat de causes i conseqüències.
- 1.3. Interpretar els canvis i continuïtats dels fets i fenòmens històrics, contextualitzar-los, establir relacions de simultaneïtat entre diferents territoris, per comprendre'n la multicausalitat històrica.

Continguts clau

- Cronologia i temps històric.
- Coneixements històrics temporals.
- Vincles entre el passat, el present i el futur. L'empatia històrica.
- Elements de canvi i continuïtat entre etapes històriques. Arrels històriques de la contemporaneïtat.
- El passat i el present de Catalunya en el context d'Espanya i d'Europa.
- Les dones en la història i en les societats actuals.

COMPETÈNCIA 2

Aplicar els procediments de la recerca històrica a partir de la formulació de preguntes i l'anàlisi de fonts, per interpretar el passat

Explicació

Aquesta competència es fonamenta en el coneixement, l'ús i la interpretació de les diverses fonts (escrites, materials, visuals, orals...), i incideix en el coneixement i l'ús correcte del vocabulari específic.

Actualment el món digital permet als alumnes accedir a moltes d'aquestes fonts, però exigeix també la capacitat crítica per seleccionar-les, comprendre-les, interpretar-les, contrastar-les i validar-les.

Caldrà aplicar els procediments d'indagació i recerca històrica per interpretar el passat, analitzar el present i prendre decisions de futur com a ciutadans democràtics. Això permet establir unes gradacions relacionades amb el procés que se sintetitzen en el següent: fer-se preguntes pertinents, formular hipòtesis i objectius; planificar la recerca; cercar, seleccionar i analitzar les fonts amb relació a l'objectiu de la recerca; contrastar i elaborar la informació; establir conclusions, formular interpretacions i comunicar-ne els resultats.

La gradació dels nivells d'assoliment de la competència té en compte el grau de complexitat i complexesa en totes les fases d'una recerca històrica que té com a objectiu el coneixement i la interpretació d'un període o d'un fet del passat, així com l'ús correcte del vocabulari històric.

Així, en el nivell 1 l'alumne és capaç de formular i respondre una pregunta sobre un fet històric a partir de la informació que obté de les fonts que se li proporcionen. En canvi, en el nivell 2 pot formular-se més d'una pregunta i establir una hipòtesi que tractarà de comprovar a partir de l'obtenció d'informació de fonts diverses. En el tercer nivell, cercarà i obtindrà informació de diverses fonts de forma autònoma.

Gradació

- 2.1. Formular-se una pregunta sobre un fet o fenomen històric i analitzar algunes fonts —de manera pautada— per donar-hi resposta.
- 2.2. Formular-se preguntes i plantejar hipòtesis sobre un fet o fenomen històric, i analitzar fonts de diferent tipologia —de manera pautada— per construir una explicació històrica.
- 2.3. Plantejar-se preguntes i hipòtesis sobre un fet o fenomen històric, i seleccionar i analitzar diferents fonts per interpretar el passat.

Continguts clau

- Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.
- Fonts primàries i secundàries.
- Vincles entre el passat, el present i el futur. L'empatia històrica.
- La memòria històrica.
- Models d'interpretació geogràfics i de fets històrics.
- Anàlisi d'imatges i referents estètics. Descodificació de llenguatges icònics, simbòlics i audiovisuals.

COMPETÈNCIA 3

Interpretar que el present és producte del passat, per comprendre que el futur és fruit de les decisions i accions actuals

Explicació

Tot fet històric actual té les seves arrels en un passat recent i llunyà que condiciona el present i el futur a curt i llarg termini. Aquesta competència permet a l'alumne ubicar-se en el present, i llegir-lo i interpretar-lo tenint en compte els antecedents més immediats.

La cerca i selecció d'informació requereix l'ús d'aplicacions i fonts combinades, especialment a Internet i des de formats diversos: text, àudio, imatges, vídeo, mapes... Aquesta selecció s'ha d'acompanyar d'un procés crític de transformació de la informació adaptada al llenguatge i el nivell de l'alumne.

Els alumnes hauran d'establir relacions entre el present, el passat i el futur, en la mesura que el passat facilita la comprensió del present, així com per entendre que el futur serà conseqüència de les decisions en el present. És fonamental que els alumnes comprenguin que el futur no està predeterminat ni decidit, i que la realitat present es pot canviar.

En el desenvolupament d'aquesta competència pren importància l'estudi de la història contemporània, ja que per comprendre les arrels dels fets, fenòmens i problemes socials de l'actualitat cal remuntar-se a la fi de l'Antic Règim. Aquesta idea és especialment rellevant per a la formació de la ciutadania, atès que tots els nois i noies que acaben l'educació secundària obligatòria molt aviat podran exercir el seu dret a vot i hauran de fer-ho de forma conscient, crítica i responsable.

L'objectiu de treballar el futur, a més de proposar i projectar, és també anar modificant les imatges poc realistes o de ciència-ficció cap a unes imatges més compromeses amb un món més just en l'àmbit social i mediambiental.

En els tres nivells, cal tenir en compte la complexitat dels coneixements, la cerca dels orígens en

el curt i llarg termini, i la projecció de les seves previsible conseqüències en el futur proper. Així, en el primer nivell l'alumne ha de ser capaç d'explicar les causes d'un fet de l'actualitat a partir dels antecedents històrics i imaginar com pot evolucionar en un futur immediat. En el segon nivell, pot fer propostes de futur versemblants i raonades. I en el tercer nivell hauria de vincular les propostes de futur amb les decisions que es prenen en el moment present.

Gradació

- 3.1. Explicar un àmbit de l'actualitat (polític, econòmic, social...) a partir de l'anàlisi històrica, per projectar què podria passar en el futur.
- 3.2. Interpretar el context actual a partir de l'anàlisi històrica, per fer propostes de futur raonades.
- 3.3. Interpretar la historicitat del present i analitzar les decisions que es prenen ara, per actuar sobre el futur.

Continguts clau

- Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.
- Vincles entre el passat, el present i el futur. L'empatia històrica.
- La memòria històrica.
- Elements de canvi i continuïtat entre etapes històriques. Arrels històriques de la contemporaneïtat.
- El passat i el present de Catalunya en el context d'Espanya i d'Europa.

DIMENSIÓ GEOGRÀFICA

COMPETÈNCIA 5

Explicar les interrelacions entre els elements de l'espai geogràfic, per gestionar les activitats humanes en el territori amb criteris de sostenibilitat

Explicació

Per desenvolupar aquesta competència els alumnes han de saber descriure i explicar que els elements de l'espai geogràfic, naturals o humans, estan interrelacionats, de forma que qualsevol modificació incideix en el conjunt i pot tenir un abast alhora local i global. La diversitat de paisatges del món és l'expressió visible d'aquests elements i les seves interrelacions, i evidencien les diverses formes de vida i la manera en què cada societat s'ha relacionat al llarg de la història amb el medi.

També han de poder explicar que les activitats humanes es reflecteixen en una determinada configuració espacial i, que en més o menys grau, comporten algun tipus d'impacte en el medi. Aquest impacte pot ser negatiu (consum de recursos no renovables, empobriment dels ecosistemes, empitjorament de la qualitat de vida, etc.) o positiu (substitució del consum d'energies fòssils per energies renovables, reforestació d'un bosc, rehabilitació d'un barri, etc.). D'aquesta manera podran comprendre que alguns problemes mediambientals actualment han assolit un caràcter global que pot afectar l'equilibri planetari. Per tant, la necessitat d'adoptar estratègies de desenvolupament sostenible ha esdevingut una necessitat urgent de la nostra societat.

Per abordar la complexitat de la major part de problemes territorials i ambientals s'hauran d'analitzar les diverses variables: ecològiques, econòmiques, polítiques, socials, culturals, etc. Això exigeix un abordatge dels problemes a partir del coneixement científic i amb uns mètodes rigorosos per poder elaborar propostes raonades i viables. Alhora és necessari que l'alumne se situï en el lloc de l'altre, que entengui les seves raons i que adopti una actitud creativa en el procés d'elaboració d'alternatives per arribar al màxim consens possible.

La gradació d'aquesta competència té en compte la complexitat de l'anàlisi, les variables identificades i el compromís davant de les problemàtiques. Així, el primer nivell demana explicar les relacions i identificar el grau de sostenibilitat de les activitats.

El segon nivell pretén explicar les activitats i els seus impactes per poder plantejar alternatives. I el darrer nivell demana ser capaç d'analitzar problemes i fer propostes de gestió sostenibles.

Gradació

- 5.1. Explicar les relacions entre els diversos elements de l'espai geogràfic i identificar l'impacte de les activitats humanes sobre el territori, per discriminar entre les que són sostenibles i les que no.
- 5.2. Explicar les activitats humanes que configuren l'espai geogràfic i els impactes que hi provoquen, per plantejar alternatives sostenibles.
- 5.3. Analitzar situacions i problemes territorials i mediambientals en què intervenen diverses variables i fer propostes amb criteris de sostenibilitat.

Continguts clau

- Cerca, anàlisi i contrast d'informacions diverses.
- Interacció entre els grups humans i el medi. Activitats econòmiques i el seu impacte mediambiental. Matèries primeres i fonts d'energia.
- Principals zones bioclimàtiques de Catalunya, Espanya, Europa i el món. Defensa i preservació del patrimoni paisatgístic.
- Trets demogràfics, econòmics, socials, polítics i culturals de la societat catalana, espanyola, europea i del món. Població i poblament. Migracions.
- Globalització i intercanvi desigual. Mecanismes de cooperació internacional.
- Desenvolupament humà sostenible.

COMPETÈNCIA 6

Aplicar els procediments de l'anàlisi geogràfica a partir de la cerca i l'anàlisi de diverses fonts, per interpretar l'espai i prendre decisions

Explicació

Aquesta competència pretén que els alumnes siguin capaços de reconèixer, seleccionar i utilitzar eficientment les principals fonts d'informació geogràfica i d'aplicar els procediments geogràfics idonis, seleccionant els més apropiats segons l'escala i tipus de fet, fenomen, procés o problema a resoldre.

Entre les diverses fonts d'informació geogràfica, la cartografia ocupa un lloc molt destacat com a principal sistema de representació simbòlica de l'espai, però la utilització de fotografies aèries, d'imatges satèl·lit o de sistemes d'informació geogràfica (SIG), basats en la integració i la referenciació geogràfica de dades de naturalesa molt diversa, han significat un salt important en el volum d'informació disponible sobre el territori i els processos territorials. Alhora, els SIG han facilitat l'accés de la societat a la informació geogràfica i han multiplicat les oportunitats d'apropar la cartografia a l'escola.

Els SIG han coincidit amb la penetració de la informàtica a la societat, la generalització dels dispositius mòbils i la proliferació de programes i aplicacions de lliure accés amb els quals els nois i noies estan cada cop més familiaritzats. Cal, però, que els alumnes adquireixin un mètode rigorós i crític d'utilització de la informació, perquè aquesta informació esdevingui autèntic coneixement geogràfic i social.

La gradació d'aquesta competència té en compte l'alternança d'escala, la diversitat de fonts, la capacitat de contrastar la informació, la resolució de problemes concrets i la comunicació del resultat. Així, en el primer nivell els alumnes han de ser conscients de la diversitat de fonts (incloent-hi les digitals), extreure'n dades i utilitzar-les en la resolució de problemes bàsics. En el segon nivell els alumnes han de ser capaços d'obtenir informació, i contrastar i aplicar procediments geogràfics (incloent-hi els digitals). I en el tercer nivell, han d'aplicar les tecnologies digitals a l'anàlisi de dades, comunicar els resultats de la seva anàlisi i fer propostes.

Gradació

- 6.1.** Utilitzar fonts estadístiques, gràfiques i cartogràfiques de diferents escales i suports, digitals i analògiques, per obtenir informació rellevant sobre l'espai i fer alguna proposta de resolució de problemes geogràfics simples.
- 6.2.** Contrastar diferents fonts i aplicar els procediments d'anàlisi geogràfica més adequats als problemes plantejats i fer propostes de resolució de manera fonamentada.
- 6.3.** Aplicar diferents fonts i sistemes d'informació geogràfica en l'anàlisi de problemes territorials, per plantejar diverses alternatives.

Continguts clau

- Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.
- Cerca, anàlisi i contrast d'informacions diverses.
- Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports. Eines d'orientació espacial.
- Principals zones bioclimàtiques de Catalunya, Espanya, Europa i el món. Defensa i preservació del patrimoni paisatgístic.
- Desenvolupament humà sostenible.

COMPETÈNCIA 7

Analitzar diferents models d'organització política, econòmica i territorial, i les desigualtats que generen, per valorar com afecten la vida de les persones i fer propostes d'actuació

Explicació

Aquesta competència pretén que els alumnes prenguin consciència que són ciutadans d'un món global i que les seves actuacions estan condicionades per les decisions polítiques i econòmiques que es prenen tant a escala local com global.

Per assolir-la han de disposar de coneixements bàsics i rellevants sobre el model d'organització política i econòmica del nostre país, dels països de la nostra esfera (Unió Europea) i d'altres models de països i organitzacions internacionals. Mitjançant aquest coneixement i els procediments d'anàlisi geogràfica, podran descobrir les desigualtats socials i econòmiques existents a diferents escales i explicar-ne les causes i conseqüències, i en certa mesura, proposar alternatives de solució.

L'organització social es manifesta en diversos nivells de l'organització territorial, que són àmbits d'exercici del govern del territori i d'administració de serveis als ciutadans.

El desenvolupament d'aquesta competència ha de permetre als alumnes desenvolupar un pensament crític i creatiu que identifiqui a qui beneficia i a qui perjudica una determinada decisió, i que promogui una participació activa en la vida política i una actitud de compromís per pal·liar aquestes desigualtats en les situacions més quotidianes, i així defensar el dret de totes les persones a unes condicions de vida dignes.

La gradació d'aquesta competència té en compte la complexitat, l'escala territorial i el grau d'impliació en els conflictes. Així, en el primer nivell s'ha de comprendre que la vida quotidiana està condicionada per les decisions que prenen els organismes polítics i econòmics. En el segon nivell es pren consciència que certes decisions generen grans desigualtats socials. I en el tercer nivell s'ha de justificar per què vivim en un món global i, per tant, aprofundir en el coneixement de les organitzacions, corporacions, empreses i el seu funcionament.

Gradació

- 7.1. Explicar com incideixen les polítiques de les diverses administracions territorials en la vida quotidiana de la ciutadania, per poder exercir els drets, assumir les responsabilitats i fer propostes.
- 7.2. Explicar els diferents models d'organització política, econòmica i territorial i les desigualtats socioeconòmiques que es generen, per fer propostes d'actuació local de manera raonada.
- 7.3. Analitzar alguns dels principals problemes geoeconòmics i els agents que hi intervenen a escala mundial, i valorar com afecten la nostra vida quotidiana, per plantejar propostes alternatives.

Continguts clau

- Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.
- Models d'interpretació geogràfics i de fets històrics.
- Cerca, anàlisi i contrast d'informacions diverses.
- Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports. Eines d'orientació espacial.
- Interacció entre els grups humans i el medi. Activitats econòmiques i el seu impacte mediambiental. Matèries primeres i fonts d'energia.
- Trets demogràfics, econòmics, socials, polítics i culturals de la societat catalana, espanyola, europea i del món. Població i poblament. Migracions.
- Els grans àmbits geopolítics i econòmics. Models econòmics.
- Organització política i territorial: àmbits local, nacional i internacional.
- Globalització i intercanvi desigual. Mecanismes de cooperació internacional.
- Desenvolupament humà sostenible.

DIMENSIÓ CULTURAL I ARTÍSTICA

COMPETÈNCIA 8

Analitzar les manifestacions culturals i relacionar-les amb els seus creadors i la seva època, per interpretar les diverses cosmovisions i la seva finalitat

Explicació

Aquesta competència fa referència al coneixement de les diverses manifestacions culturals i a les habilitats que s'han de desenvolupar per interpretar-les, apreciar-les i gaudir-ne. Tot això, des d'una actitud empàtica i respectuosa, que permeti a l'alumne situar cada manifestació o producció cultural en el context en què ha estat creada, vincular-la als seus creadors, contextualitzar-la en la seva època i poder interpretar les diverses cosmovisions que del món s'extrapolen i amb quina finalitat es van realitzar.

Aquesta competència hauria de mobilitzar el coneixement de les principals tècniques, estils, recursos, convencions i finalitats dels diferents llenguatges artístics utilitzats per diferents cultures al llarg del temps. Es proposa destacar aquelles obres, persones i manifestacions més importants de les cultures i del patrimoni cultural que ens han arribat, tant material com immaterial, fent especial èmfasi en aquelles que tenim presents en la nostra societat.

El diàleg entre passat, present i futur ha de permetre comprendre les finalitats socials i artístiques de les diverses manifestacions culturals que les diferents societats han creat. Aquesta competència comporta identificar la rellevància representativa, expressiva i comunicativa que els factors estètics han tingut i tenen en la vida quotidiana de les persones i de les societats.

La gradació dels nivells d'assoliment tenen en compte la complexitat de l'anàlisi de les manifestacions culturals i la comprensió de les finalitats per les quals es van crear. Així, en un primer moment, l'alumne hauria d'explicar-ne algunes característiques, contextualitzar-les i comprendre'n les finalitats. En un segon nivell, hauria de ser capaç de comparar-les i relacionar-les. I en un tercer nivell, hauria d'analitzar-les per comprendre els canvis i continuïtats de les manifestacions culturals al llarg del temps i en diferents cultures, i així poder interpretar les diverses maneres d'entendre el món.

Gradació

- 8.1.** Explicar algunes característiques de diverses manifestacions culturals i relacionar-les amb la seva època, per comprendre la seva finalitat social i artística.
- 8.2.** Comparar diverses manifestacions culturals, contextualitzant-les, identificant els criteris formals i explicant els significats explícits i implícits, per interpretar la intencionalitat de l'autoria.
- 8.3.** Analitzar manifestacions culturals d'arreu del món i comparar-les, per interpretar aportacions tècniques i solucions estètiques que han fet les diverses civilitzacions segons la seva manera d'entendre el món.

Continguts clau

- Cronologia i temps històric.
- Coneixements històrics temporals.
- Fonts primàries i secundàries.
- Les dones en la història i en les societats actuals.
- Les manifestacions artístiques en el seu context històric. Valoració estètica. Estils i llenguatges expressius.
- Anàlisi d'imatges i referents estètics. Descodificació de llenguatges icònics, simbòlics i audiovisuals.
- Defensa, protecció i difusió del patrimoni historicoartístic i cultural.
- Canvis, continuïtats i ruptures en el món de la cultura i l'art, i en les mentalitats.
- La diversitat cultural i religiosa com a riquesa de les societats. Relativisme cultural.

COMPETÈNCIA 9

Valorar el patrimoni cultural com a herència rebuda del passat, per defensar-ne la conservació i afavorir que les generacions futures se l'apropriïn

Explicació

Aquesta competència fa referència al coneixement de les obres i manifestacions més destacades del patrimoni cultural per valorar-lo, preservar-lo i seleccionar-lo.

El domini d'aquesta competència implica identificar els principals productes i expressions del patrimoni artístic i cultural proper i, alhora, contribuir a difondre el seu coneixement. La participació en la vida cultural de la pròpia comunitat de manera progressivament autònoma, ha de tenir com a objectiu el foment d'un compromís envers totes les formes culturals i artístiques. Suposa conèixer l'abast cívic del concepte de patrimoni, com a dret de les comunitats i també el deure d'involucrar-se en la seva defensa i preservació per a les generacions futures.

L'ús didàctic del patrimoni pot ajudar a entendre les societats actuals com a resultat d'un procés d'evolució històrica, ja que constitueix una herència que vincula arrels culturals i tradicions, permet valorar els canvis i les continuïtats de maneres de viure, mentalitats, gustos estètics, i organització política, econòmica i social. Pot ajudar a enfortir la cultura i els valors d'una ciutadania democràtica, facilitar la cohesió i el consens en la construcció identitària, i ser instrument per a una renovació cultural.

La gradació per nivells té en compte la complexitat de l'anàlisi dels elements patrimonials i la implicació en les propostes de preservació. Així, en un primer nivell l'alumne cal que contextualitzi i valori la necessitat de conservar-los. En un segon, cal que analitzi i faci propostes de conservació. I en el tercer, s'exigeix que justifiqui el patrimoni que existeix i es planteja quin podria ser llegat futur.

Gradació

- 9.1.** Contextualitzar i difondre elements del patrimoni cultural passat i present i de l'entorn proper, per afavorir-ne la conservació i salvaguarda.
- 9.2.** Analitzar diversos elements del patrimoni cultural, per valorar l'herència rebuda del passat i fomentar-ne la conservació.
- 9.3.** Justificar quins elements del patrimoni cultural han arribat als nostres dies, argumentar-ne la conservació i valorar quin patrimoni cultural present deixem com a llegat a les generacions futures.

Continguts clau

- Les manifestacions artístiques en el seu context històric. Valoració estètica. Estils i llenguatges expressius.
- Anàlisi d'imatges i referents estètics. Descodificació de llenguatges icònics, simbòlics i audiovisuals.
- Defensa, protecció i difusió del patrimoni historicoartístic i cultural.
- Canvis, continuïtats i ruptures en el món de la cultura i l'art, i en les mentalitats.
- La diversitat cultural i religiosa com a riquesa de les societats. Relativisme cultural.

COMPETÈNCIA 10

Valorar les expressions culturals pròpies, per afavorir la construcció de la identitat personal dins d'un món global i divers

Explicació

El propòsit d'aquesta competència és fomentar una actitud d'estima de la creativitat implícita en l'expressió d'idees, experiències o sentiments a través de diferents mitjans, llenguatges i recursos, com la música, la literatura, el cinema, les arts plàstiques i escèniques, o de les diferents formes que adquireix la cultura popular. Aquesta actitud significa valorar les manifestacions culturals de la pròpia identitat catalana en el marc d'un món global i interrelacionat.

Demana també valorar i afavorir el diàleg intercultural entre les comunitats i la defensa de la llibertat d'expressió en un marc de respecte i empatia per les persones i les seves identitats. Suposa tenir una actitud oberta, respectuosa i crítica envers la diversitat d'expressions culturals i artístiques, tant de l'entorn més proper com del més llunyà, tant espacialment com temporalment, tant en el terreny personal com en el col·lectiu.

L'anàlisi de les expressions culturals permet reconèixer els elements que configuren les identitats individuals i col·lectives, com han canviat i evolucionat al llarg del temps, quines aportacions s'han fet, i quines influències i intercanvis s'han produït. Però, a més, la seva valoració crítica pot afavorir la convivència i la cohesió social entre les comunitats i contribuir-hi, ja que la globalització i l'intens intercanvi d'informació i de persones permet apropar i vincular els processos de construcció identitària, que es van desenvolupant de manera simultània i a una gran velocitat en el món global.

La gradació per nivells de complexitat que es proposa posa l'èmfasi en l'anàlisi de les expressions culturals i el procés de conscienciació de la construcció de les identitats. Així, en el primer nivell es demana fomentar el respecte a la diversitat cultural existent i reconèixer la identitat pròpia. En els nivells següents es contextualitza la identitat pròpia en un món global i es valoren críticament les expressions culturals.

Gradació

- 10.1.** Comparar algunes expressions culturals pròpies amb la d'altres cultures, per fomentar el respecte a la diversitat i construir una identitat personal i col·lectiva.
- 10.2.** Contextualitzar expressions culturals d'aquí i d'arreu del món i identificar-ne els valors inherents, per compartir aquells que afavoreixen la diversitat i la construcció de la identitat pròpia en un món global.
- 10.3.** Valorar expressions culturals d'aquí i d'arreu del món i analitzar críticament la seva influència en un món global, per decidir amb criteri quines volem adoptar i conservar.

Continguts clau

- Defensa, protecció i difusió del patrimoni històric-artístic i cultural.
- Canvis, continuïtats i ruptures en el món de la cultura i l'art, i en les mentalitats.
- La diversitat cultural i religiosa com a riquesa de les societats. Relativisme cultural.
- Trets demogràfics, econòmics, socials, polítics i culturals de la societat catalana, espanyola, europea i del món. Població i poblament. Migracions.
- Identitats personals i col·lectives. Pertinença i cohesió social.

DIMENSIÓ CIUTADANA

COMPETÈNCIA 11

Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar un pensament crític

Explicació

Per tal que els ciutadans puguin formar-se un criteri propi raonat sobre els fets, processos i conflictes característics d'una societat complexa com l'actual és imprescindible promoure la construcció d'un pensament crític, que els permeti analitzar els fenòmens socials de manera sistemàtica i reflexiva, formar-se opinions pròpies fonamentades i esdevenir ciutadans responsables i compromesos amb la comunitat.

La formació del pensament crític i la difusió de les idees han contribuït a la instauració de sistemes polítics democràtics. Per primera vegada en la història, en molts països la democratització dels sistemes polítics ha comportat la participació de tots els ciutadans en la vida política, i ha posat de manifest la diversitat i la divergència d'interessos, les diferents formes de veure i entendre el món, i la necessitat de trobar fórmules que facilitin la convivència, el diàleg, la pau, el respecte i la defensa dels valors democràtics.

Els mitjans de comunicació han esdevingut una oportunitat per comunicar i contrastar la pluralitat de pensaments i de punts de vista, però també poden esdevenir una eina poderosa al servei de la publicitat i de l'adoctrinament. Convé destacar la importància de la televisió i de les xarxes socials com a mitjans que arriben a gairebé totes les persones de qualsevol edat. Cal promoure la capacitat de contrastar la informació i de desestimar aquella que pot ser enganyosa o esbiaixada perquè no es faci un consum passiu i acrític de la informació.

La gradació dels nivells d'assoliment de la competència té en compte la complexitat cognitiva i d'acció. En el nivell més bàsic l'alumne aconsegueix formar-se una opinió a partir dels fets de l'actualitat que ens arriben. En el nivell 2 l'alumne és capaç d'identificar que la informació que ens arriba està mediatitzada per la intencionalitat del que la dona i per això, cal contrastar-la a partir de fonts diverses

per prendre una postura personal davant de problemes socials de l'actualitat. En el nivell 3 l'alumne sap argumentar el seu posicionament sobre problemes socials d'abast global, com també sobre les seves repercussions a l'àmbit local i sap aportar propostes, alternatives o solucions a aquests problemes.

Gradació

- 11.1. Identificar les característiques de les principals formes d'organització social i econòmica per formar-se una opinió i construir un pensament crític.
- 11.2. Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses, tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans, i formar-se una opinió pròpia.
- 11.3. Contrastar i valorar informacions diferents analitzant causes i conseqüències de fets i fenòmens socials i proposar solucions alternatives a problemes concrets.

Continguts clau

- Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.
- Estratègies comunicatives en situacions d'interacció oral.
- Funcionament del sistema democràtic.
- Drets humans.
- Situacions de desigualtat, injustícia i discriminació.
- Focus de conflicte en el món actual.
- Identitats personals i col·lectives. Pertinença i cohesió social.

COMPETÈNCIA 12

Participar activament i de manera compromesa en projectes per exercir drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica

Explicació

L'exercici de la ciutadania crítica implica disposar d'habilitats per viure i conviure en societat i exercir de manera autònoma els drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica, per comprometre's en la defensa i promoció de valors com la cooperació, la solidaritat, el compromís i la participació. Així, s'afavoreixen les iniciatives de planificació, presa de decisions, organització i assumpció de responsabilitats, per assumir de manera progressiva i reflexiva l'exercici de la llibertat, l'equitat, i la justícia social i ambiental.

L'alumne ha de valorar positivament la lluita de la humanitat per aconseguir la llibertat, la justícia i el respecte pels drets humans que caracteritzen les societats democràtiques, i ha d'aprendre a exercir-los des de la responsabilitat i assumir que els principis del dret es basen també en l'existència d'uns deures i responsabilitats. La democràcia és un compromís personal i col·lectiu.

El coneixement històric dels sistemes polítics proporciona elements per valorar la importància de les institucions democràtiques com a instruments que regulen l'exercici dels drets, deures i responsabilitats i que intenten resoldre o transformar els conflictes inherents a totes les societats humanes.

La dimensió ciutadana es posa de manifest en l'exercici dels drets i en el compliment dels deures, però també en l'assumpció dels valors positius com l'empatia, el respecte, l'equitat, la solidaritat, el compromís o la participació. El foment d'aquests valors requereix la creació de situacions que afavoreixin la convivència, el treball cooperatiu i la iniciativa personal, com els projectes cooperatius i la participació en serveis comunitaris (l'aprenentatge i servei).

La gradació dels nivells d'assoliment de la competència té en compte el grau d'implicació de l'alumne, la capacitat de gestió, la iniciativa i la contribució al treball en equip. En un primer nivell l'alumne

participa en projectes per a la millora de l'entorn proper. En el següent nivell, l'alumne ha de ser capaç d'organitzar activitats col·lectives. Finalment, el tercer nivell preveu que l'alumne elabori projectes cooperativament.

Gradació

- 12.1.** Participar activament en activitats col·lectives de l'àmbit escolar i de l'entorn proper mitjançant projectes de servei comunitari, tot exercint els drets i deures propis de les normes bàsiques de la convivència democràtica.
- 12.2.** Participar activament en l'organització d'activitats col·lectives de l'àmbit escolar i de l'entorn proper tot exercint els drets i deures propis de les normes bàsiques de la convivència democràtica.
- 12.3.** Participar activament i de forma cooperativa en l'elaboració de projectes per donar resposta a situacions i necessitats de l'àmbit comunitari, tot exercint els drets i els deures que regeixen una societat democràtica.

Continguts clau

- Funcionament del sistema democràtic.
- Drets humans.
- Situacions de desigualtat, injustícia i discriminació.
- Focus de conflicte en el món actual.

COMPETÈNCIA 13

Pronunciar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre homes i dones

Explicació

L'adquisició de la consciència ciutadana valora la conquesta dels drets humans i rebutja les situacions d'injustícia. Per això cal promoure el compromís de construir una societat més justa, basada en el respecte als drets humans i en la igualtat d'oportunitats i l'equitat, especialment entre homes i dones, tot rebutjant els estereotips i prejudicis que fomenten situacions discriminatòries.

La varietat de les societats humanes, la seva història i les característiques del medi on viuen es reflecteixen en una gran diversitat de relacions socials i polítiques, de maneres d'entendre el món, de valors i de cultures. Aquesta diversitat és un patrimoni de tota la humanitat i la seva acceptació, un factor clau per a la convivència.

L'exercici actiu de la ciutadania és fonamental per promoure les habilitats socials i per apreciar el valor de la diversitat, però també ha de ser cabdal en la defensa dels valors comuns davant de totes les formes de discriminació (de gènere, d'edat, de creences, etc.) i d'intolerància (segregació, marginació, explotació, violència, etc.). El respecte als drets humans i als valors democràtics són l'espai comú on tractar els conflictes socials i plantejar alternatives que contribueixin a la seva solució o transformació en positiu.

Més enllà de pronunciar-se afectivament i racional sobre valors finalistes (pacifisme, tolerància, ecologia, exigència de lleialtat...) és fonamental que l'alumne faci seus els valors instrumentals (esforç, responsabilitat, compromís, participació, acceptació de límits, feina ben feta...). A més, és important contribuir al fet que l'alumne prengui consciència que cal ser coherent i constant i que tot allò que fan amb esforç no sempre té resultats immediats.

La gradació dels nivells d'assoliment de la competència té en compte el grau d'implicació indivi-

dual i el marc de referència de l'actuació. En el nivell 1 l'alumne és capaç d'identificar les situacions, reconèixer els prejudicis i relacionar-ho amb la vulneració dels drets humans. En el nivell 2 l'alumne té la capacitat d'analitzar i rebutjar, pronunciar-se i comprometre's en la seva defensa i solució. En el nivell 3 l'alumne desenvolupa la capacitat de participar activament en la resolució de situacions concretes, i proposar i aplicar mesures que evitin la discriminació.

Gradació

- 13.1.** Denunciar situacions de discriminació i agressió per ajudar a identificar-ne les causes i les conseqüències i iniciar processos de solució.
- 13.2.** Proposar mesures de resolució de conflictes per garantir un clima de llibertat, igualtat i respecte a les persones.
- 13.3.** Participar en la prevenció i mediació de conflictes per trobar solucions o alternatives que garanteixin la llibertat, la igualtat i el respecte de totes les persones.

Continguts clau

- Les dones en la història i en les societats actuals.
- Cerca, anàlisi i contrast d'informacions diverses.
- Funcionament del sistema democràtic.
- Drets humans.
- Situacions de desigualtat, injustícia i discriminació.
- Focus de conflicte en el món actual.
- Identitats personals i col·lectives. Pertinença i cohesió social.

Continguts clau de les competències

[illegible]

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Competència 1:

Analitzar i interpretar fets històrics i geogràfics rellevants, utilitzant fonts diverses i aplicant el mètode científic, per comprendre la complexitat del món actual.

Criteris d'avaluació:

- Identificar i descriure esdeveniments històrics i fenòmens geogràfics significatius, emprant fonts primàries i secundàries.
- Aplicar el mètode científic en l'anàlisi de situacions històriques i geogràfiques, formulant hipòtesis i contrastant-les amb evidències.

Competència 2:

Comprendre i valorar la diversitat cultural, social i econòmica de les societats humanes al llarg del temps, per promoure el respecte i la convivència.

Criteris d'avaluació:

- Reconèixer i explicar la diversitat cultural i social en diferents períodes històrics i regions geogràfiques.
- Analitzar les causes i conseqüències de les desigualtats econòmiques i socials en diverses èpoques i contextos.

Competència 3:

Utilitzar els conceptes bàsics de geografia i història per interpretar el territori i els processos històrics, i comprendre les interrelacions entre societat i medi ambient.

Criteris d'avaluació:

- Localitzar i caracteritzar elements físics i humans del territori en mapes i altres representacions gràfiques.
- Explicar els processos històrics i geogràfics que han configurat els paisatges actuals i la seva relació amb les activitats humanes.

Competència 4:

Desenvolupar habilitats de pensament crític i creatiu en l'anàlisi de problemes socials, històrics i geogràfics, proposant solucions i alternatives.

Criteris d'avaluació:

- Analitzar problemes socials, històrics o geogràfics des de diferents perspectives, identificant causes i conseqüències.
- Elaborar propostes creatives i viables per afrontar reptes relacionats amb la societat, la història o el territori.

Competència 5:

Participar de manera activa i responsable en la comunitat, aplicant els coneixements de ciències socials per contribuir a la construcció d'una societat més justa i sostenible.

Criteris d'avaluació:

- Implicar-se en projectes o activitats que promoguin la cohesió social, la sostenibilitat ambiental o la preservació del patrimoni cultural.
- Reflexionar sobre les pròpies accions i actituds en relació amb els valors democràtics i els drets humans.